

A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁS
ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK A XXI. SZÁZADBAN
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN AZ OKTATÁSI REFORMOK TÜKRÉBEN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2019. március 28–29.

Tanulmánykötet

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ
ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY
IN THE FIELD OF SECONDARY AND HIGHER EDUCATION OF EASTERN
AND CENTRAL EUROPE IN LIGHT OF EDUCATIONAL REFORMS

International Academic Conference
Berehove, March 28–29, 2019

Selected papers

**A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁS ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK
A XXI. SZÁZADBAN KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN
AZ OKTATÁSI REFORMOK TÜKRÉBEN**

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2019. március 28–29.

Tanulmánykötet

Szerkesztette:

*Berghauer-Olasz Emőke, Gávriljuk Ilona,
Hutterer Éva és Pallyay Katalin*

„RIK-U” Kft.
Ungvár
2019

УДК (ЕТО): 061.3(477.87)

K– 93

A kiadvány a 2019. március 28–29-én Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia és Pszichológia Tanszéke által rendezett *A köz- és felsőoktatás előtt álló kihívások a XXI. században Kelet-Közép-Európában az oktatási reformok tükrében* című nemzetközi tudományos konferencián elhangzott előadások anyagát tartalmazza.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Kiadói Részlege és Pedagógia és Pszichológia Tanszéke
közreműködésével.

Szerkesztette:

*Berghauer-Olasz Emőke, Gávriljuk Ilona,
Hutterer Éva és Pallay Katalin*

Korrektúra: *Grica-Varcaba Ildikó, Lőrincz Marianna, Kordonec Olekszandr*

Tördelés: *Tótin Viktória, Dobos Sándor*

Borítóterv: *Dobos Sándor*

A borítón a Pedagógia és Pszichológia Tanszék tanító és óvodapedagógia szakos hallgatói láthatók. A felvételeket Csopák Éva és Espán Margaréta a tanszék rendezvényein készítette.

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek: *Orosz Ildikó, Dobos Sándor*

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos rendezvényt és a kiadvány megjelenését támogatta:

Kiadó és nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.
88000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua
Felelős vezető: Sztanyisevszkij Jevgen

ISBN 978-617-7692-33-0

© A szerzők, 2019

© A szerkesztők, 2019

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2019

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

За редакцією:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Єва Гуттерер та Каталін Поллої*

ТОВ «РІК-У»
Ужгород
2019

УДК: 061.3(477.87)

К– 93

Збірник містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», яка відбулася 28–29 березня 2019 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки та психології Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II.

Підготовлено Видавничим відділом спільно з
кафедрою педагогіки та психології Закарпатського угорського
інституту ім. Ференца Ракоці II

За редакцією:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Єва Гуттерер та Каталін Поллої*

Коректура: *Ільдико Гріца-Варцаба, Маріанна Леврінци, Олександр Кордонець*

Верстка: *Вікторія Товтін, Олександр Добош*

Обкладинка: *Олександр Добош*

На обкладинці: студенти спеціальностей «початкова освіта» та «дошкільне виховання» кафедри педагогії та психології. Фото зроблені Євою Чопак та Маргаритою Ешпан на кафедральних заходах.

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр “Опацої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф.Р. II*

Відповідальні за випуск: *Ільдико Орос, Олександр Добош*

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Проведення конференції та друк збірника здійснено за підтримки:

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»
88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36. E-mail: print@rik.com.ua
Генеральний директор: Станішевський Євген Вікторович

ISBN 978-617-7692-33-0

© Автори, 2019

© Редактори, 2019

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY
IN THE FIELD OF SECONDARY AND HIGHER
EDUCATION OF EASTERN AND CENTRAL EUROPE
IN LIGHT OF EDUCATIONAL REFORMS**

International Academic Conference
Berehove, March 28–29, 2019

Selected papers

Edited by:

*Emőke Berghauer-Olasz, Ilona Gávriljuk,
Éva Hutterer and Katalin Pally*

”RIK-U” LLC
Uzhhorod
2019

УДК (UDC): 061.3(477.87)
К– 93

The publication contains the materials of the international academic conference “Challenges of the 21st century in the field of secondary and higher education of Eastern and Central Europe in light of educational reforms” held on 28–29 March, 2019 in Berehove. The academic event was organized by the Department of Pedagogy and Psychology of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Prepared at the Publishing Department of Ferenc Rákóczi II
Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in cooperation with
the Department of Pedagogy and Psychology

Edited by:

*Emőke Berghauer-Olasz, Ilona Gávriľjuk,
Éva Hutterer and Katalin Pallay*

Proof-reading: *Ildikó Grica-Varcaba, Marianna Lőrincz, Olekszandr Kordonec*

Makeup: *Viktória Tótin, Sándor Dobos*

Cover design: *Sándor Dobos*

The book cover features students of the Department of Pedagogy and Psychology. The photographs of extra-curricular activities were taken by Éva Csopák and Margaréta Espán.

Universal Decimal Classification (UDC): *The Apáczai Csere János Library of
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing: *Ildikó Orosz, Sándor Dobos*

Authors are responsible for the content of research papers.

The international academic conference and the publication of studies sponsored by:

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Publishing and printing: "RIK-U" LLC
88000 Uzhhorod, Gagarin Street, 36. E-mail: print@rik.com.ua
Responsible manager: Jevgen Stanyisevskiy

ISBN 978-617-7692-33-0

© Authors, 2019

© Editors, 2019

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

TARTALOM

Baracsi Ágnes: PÁLYAKEZDÉS A „FEKETE PEDAGÓGIA” ÁRNYÉKÁBAN.....	21
Berghauer-Olasz Emőke: A KINETIKUS ISKOLARAJZ MINT KÖZÖSSÉGEK REJTETT KAPCSOLATAINAK FELTÁ- RÓ MÓDSZERE.....	31
Bida Olena: EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDRA NEVELÉS A PE- DAGÓGUSKÉPZÉS FOLYAMATÁBAN.....	41
Cséke Katalin: ROMA TANULÓK HELYZETÉNEK TANÁRI PERCEPCIÓI	47
Csoóri Zsófia: A PEDAGÓGUSKÉPZÉS FEJLŐDÉSÉNEK SAJÁTOS SÁGAI KÁRPÁTALJÁN A XVIII. SZÁZAD VÉGE ÉS A XX. SZÁZAD ELSŐ FELE KÖZÖTT A LEVÉLTÁRI FORRÁSOK ALAPJÁN.....	57
Csopák Éva: AZ ALTRUIZMUS MEGJELENÉSE ÓVODÁS- KORÚ GYERMEKEK KÖRÉBEN	65
Dzsanda Galina: AZ UKRÁNNYELV-TANÍTÁS AKTUÁLIS KÉRDÉSEI A NEMZETISÉGI KISEBBSÉGI ISKO- LÁK KÉTNYELVŰ KÖZEGÉBEN.....	77
Fónai Mihály: OSZTÁLYTERMI BEFOGADÁS ÉS SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY.....	85
Gonda Zsuzsa: DIGITÁLIS SZÖVEGFELDOLGOZÁS A MA- GYARTANÁRKÉPZÉSBEN	93
Greba Ildikó – Knobloch Beáta: AZ INKLUZÍV OKTATÁS FEJLŐDÉSE UKRAJNÁBAN.....	103
Hnatik Katalin: A MAGYAR MINT IDEGEN NYELV TANU- LÁSÁNAK LEHETSÉGES BUKTATÓI NYELVTANU- LÓI SZEMMEL	111
Hollósi Hajnalka Zsuzsanna: SZEMÉLYRE SZABOTT DIF- FERENCIÁLÁS AZ ALAPFOKÚ OKTATÁSBAN A LEMORZSOLÓDÁS ELLEN	119
Hollósi M. Cecília: A FŐISKOLÁSOK MENTÁLHIGIÉNÉS MEGSEGÍTÉSE PSZICHOLÓGIAI ESZKÖZÖKKEL.....	127
Horváth Kinga: A FELSŐOKTATÁS ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁ- SOK A PÁLYAORIENTÁCIÓ MEGKÖZELÍTÉSÉBŐL.....	135

Horváth Kinga – Tóth Péter: PEDAGÓGUSHALLGATÓK NÉZETE AZ IDEÁLIS TANÁRI INTERAKCIÓS STÍLUSRÓL EGY EMPIRIKUS KUTATÁS TÜKRÉBEN	159
Huszi Ilona: A MEGFIGYELÉS MINT IRÁNYÍTOTT TEVÉKENYSÉG ALKALMAZÁSA AZ ANGOLTANÁRKÉPZÉSBEN	171
Juhász Valéria: A SIGHT WORD OLVASÁSTANÍTÓ MÓDSZER ALKALMAZHATÓSÁGA A MAGYAR OLVASÁSFEJLESZTÉSBEN	179
Kirdan Alexander: GAZDASÁGI SZAKEMBEREK KÉPZÉSÉNEK RENDSZERE LENGYELORSZÁGI ÉS UKRAJNAI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE ALAPJÁN	189
Kiss Julianna: AZ UKRAJNAI MŰVÉSZETOKTATÁS AZ OKTATÁSI TÖRVÉNYEK TÜKRÉBEN KURRIKULÁRIS ÉS EXTRAKURRIKULÁRIS SZÍNTEREKEN	193
Koncz Tímea: AZ ÓVODÁSOK ERKÖLCSI NEVELÉSE AZ IRODALOM ESZKÖZEIVEL.....	203
Kóré Dóra – Atroscsenko Tatjana: A LEENDŐ PEDAGÓGUS SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSE MULTIKULTURÁLIS FELSŐOKTATÁSI KÖRNYEZETBEN	213
Kucsaj Tatjana – Kucsaj Olekszandr: IKT-TECHNOLÓGIÁK ALKALMAZÁSA A SZAKMAI TEVÉKENYSÉGRE VALÓ FELKÉSZÍTÉSBEN	219
Kuzminszkij Anatolij: AZ ÖNMENEDZSELÉS SZEREPE A SEGÍTŐ HIVATÁSBAN MINT A PSZICHOSZOMATIKUS KIÉGÉS MEGELŐZÉSÉNEK ESZKÖZE.....	223
Lebovics Viktória: TARASZ SEVCSENKO <i>ÁLOM</i> C. MŰVÉRŐL EGY KICSIT MÁSKÉNT	233
Margitics Marianna: IKT-TECHNOLÓGIÁK ALKALMAZÁSA AZ OKTATÁSBAN	241
Márton Sára: TKO1114	247
Molnár Ferenc: A BEREGI FŐESPERESI KERÜLET GÖRÖGKATOLIKUS NÉPISKOLÁINAK OKTATÁSI HELYZETE AZ 1840-ES ÉVEKBEN.....	255

Mónus Ferenc: MERRE TOVÁBB CIVILIZÁCIÓ? – A FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉS HANGSÚLYAI A XXI. SZÁZAD KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁSÁBAN	265
Nagy Edit: A MUNKÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ DISTRESSZ JELENTŐSÉGE ÉS KÖVETKEZMÉNYEI	275
Nagy György: AZ ISMERETEK HATÉKONY KÖZVETÍTÉSE KÖRNYEZETISMERET-ÓRÁN	285
Nagy Melinda – Strédl Terézia – Szarka László – Zahatňanská Mária – Poráčová Janka: TOLERANCIA ÉS TOLERANCIÁRA VALÓ NEVELÉS A SELYE JÁNOS EGYETEM TANÁRKÉPZŐ KARÁN	295
Nárai Márta: FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK SZEREPE A FIATALOK TÁRSADALMI ÉRZÉKENYÍTÉSÉBEN	305
Orosz Ildikó: A FORMÁLIS ÉS NONFORMÁLIS TANULÁSI TEVÉKENYSÉG KIEGYENSÚLYOZOTT ÖSSZEANGOLÁSA A FELNŐTTKÉPZÉSBEN	315
Pallay Katalin: A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG AZ UKRÁN OKTATÁSPOLITIKA ÚTVESZTŐJÉBEN	321
Pallay Mária: NEMEK KÖZÖTTI BÉREGYENLŐTLENSÉG: A PÁLYAVÁLASZTÁS MINT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐ	333
Pávlovics Judit: A KORAI IDEGENNYELV-OKTATÁS TARTALMÁNAK ALAKULÁSA A XX. SZÁZAD VÉGÉN ÉS A XXI. SZÁZAD ELEJÉN	343
Pillar Granville: ESETTANULMÁNY: EMPIRIKUS VIZSGÁLAT AZ INTEGRÁLT MULTISZENZOROS INPUT HATÁSAIRÓL A NYELVFEJLESZTÉSRE	353
Sejko Anasztázia: A PEDAGÓGIAI PROGNOZIS TECHNOLOGIÁJA A FELSŐFOKÚ EGÉSZSÉGÜGYI OKTATÁSBAN	367
Simon Gabriella: A KEZDŐ PEDAGÓGUSOK MENTORI TÁMOGATÁSÁNAK HUMANISZTIKUS MODELLJE	373
Szilágyi Iván – Marinec Nagyija: A DEMOKRATIKUS OKTATÁSMENEDZSMENT MODELLJEI A VILÁG VEZETŐ ORSZÁGAIBAN	401
Szilágyi László: A NYELVTANULÁSI STRATÉGIÁK MINT MÓDSZER ALKALMAZÁSA AZ IDEGENNYELVTANULÁSBAN ÉS -TANÍTÁSBAN	409

Szontágh Pál Iván: PEDAGÓGUSJELÖLTEK ÁLTAL VÁLLOTT ÉS KÖVETETT ETIKAI ÉRTÉKEK	419
Taskovics Okszana: ONLINE CSOPORTOK SZEREPE A NYELVOKTATÁSBAN	429
Tokai Dalma: TEHETSÉGEK EGYÉNI FEJLESZTÉSE.....	437
Török Tamás: A PEDAGÓGIAI GYAKORLAT A SELYE JÁNOS EGYETEM TANÁRKÉPZŐ KARÁN	447
Vizáver Árpád: EGÉSZSÉGES ÉLETMÓDRA NEVELÉS A HALLGATÓK SPORTBAN ELÉRT EREDMÉNYESSÉGÉNEK NÖVELÉSÉVEL	455
Zorocskina Tatjana: A SZAKEMBERKÉPZÉS RENDSZERE NAGY-BRITANNIÁBAN	461
A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA MESTERKÉPZÉSÉBEN RÉSZT VEVŐ TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓINAK A PUBLIKÁCIÓI	465
Bábel Zsuzsanna: A MAGZAT ELVESZTÉSE MINT KRÍZISHELYZET.....	467
Fekete Evelin: AZ ÓVODÁS GYERMEK ÉRZELMI INTELLIGENCIÁJÁNAK FEJLESZTÉSE MESÉKKEL	475
Hete Klára Annabella: A SZOCIALIZÁCIÓ ÉS ALKALMAZKODÁS MÉRFÖLDKÖVEI AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEK ÉLETÉBEN	485
Mészáros Renáta: KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS KAMASZOK KÖRÉBEN	493
Mitro Livia Etelka: TÁRSAS KAPCSOLATOK KISISKOLÁSKORBAN	503
Molnár-Hrábcság Éva: JÁTSSZ VELEM! BÁBKÉSZÍTÉS, BÁBOZÁS 1. OSZTÁLYOS GYEREKEKKEL ÉS SZÜLEIKKEL	515
Nagy Nikoletta: A TANÓRAI KOMMUNIKÁCIÓ ÉS AZ ALKALMAZOTT MUNKAFORMA ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA ALSÓ TAGOZATBAN	525

ЗМІСТ

Борочі Агнеш: ШЛЯХ ВЧИТЕЛЯ-ПОЧАТКІВЦЯ В ТІНІ «ЧОРНОЇ ПЕДАГОГІКИ».....	21
Бергхауер-Олас Емьовке: МОЖЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МЕТОДОМ КІНЕТИЧНОГО ШКІЛЬНОГО МАЛЮНКУ	31
Біда Олена: ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	41
Чейке Катерина: СТАНОВИЩЕ РОМСЬКИХ УЧНІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПЕРЦЕПЦІЇ.....	47
Човрій Софія: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ НА ЗАКАРПАТТІ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. НА ОСНОВІ АРХІВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	57
Чопак Єва: ФОРМИ ПРОЯВУ АЛЬТРУЇЗМУ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	65
Джанда Галина: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ БІЛІНГВІЗМУ	77
Фонаі Мігаль: ВКЛЮЧЕННЯ ДО СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ОСОБЛИВІ ОСВІТНІ ПОТРЕБИ.....	85
Гонда Жужа: ОБРОБКА ЦИФРОВОГО ТЕКСТУ У ПІДГОТОВЦІ УГОРСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ.....	93
Греба Ілдіко – Кноблех Беата: РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	103
Гнатик Катерина: МОЖЛИВІ НЕДОЛІКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИВЧЕННЯМ УГОРСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ, ОЧИМА ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ	111
Голлоші Гойнолка Жужанна: ОСОБИСТІСНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ, СПРЯМОВАНА ПРОТИ «ВІДСІВУ» В ПОЧАТКОВІЙ ЛАНЦІ ОСВІТИ	119
Голлоші М. Цецилія: МЕНТАЛЬНА ГІГІЄНА СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ	127
Горват Кінга: ВИКЛИКИ ПЕРЕД АБІТУРІЄНТАМИ З ТОЧКИ ЗОРУ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ.....	135

Горват Кінга – Товт Петер: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ НА ІДЕАЛЬНІ ІНТЕРАКЦІЙНІ МОДЕЛІ ВИКЛАДАЧІВ	159
Густі Ілона: ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК КЕРОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ АНГЛІЙСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ	171
Югас Валерія: ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ SIGHT WORD У РОЗВИТКУ ЧИТАННЯ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ	179
Кірдан Олександр: ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	189
Кіш Юліанна: ШКІЛЬНА ТА ПОЗАШКІЛЬНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ У ДЗЕРКАЛІ ЗАКОНІВ ПРО ОСВІТУ.....	193
Конц Тімея: МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРИ	203
Коврей Дора – Агрощенко Тетяна: ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В ПОЛКУЛЬТУРНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	213
Кучай Тетяна – Кучай Олександр: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНИХ І КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	219
Кузьмінський Анатолій: РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ФАХІВЦЯ СОЦІОНОМІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ ЯК ЗАСІБ РЕЗИСТЕНТНОСТІ ПСИХОСОМАТИЧНОМУ ВИГОРАННЮ.....	223
Лебович Вікторія: ПРО ПОЕМУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «СОН» ІНАКШЕ.....	233
Маргітич Маріанна: ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ	241
Мартон Шара: ТКО1114.....	247
Молнар Федір: ОСВІТНЄ СТАНОВИЩЕ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИХ НАРОДНИХ ШКІЛ БЕРЕЗЬКОГО АРХІДІЯКОНСЬКОГО ОКРУГУ У 1840-Х РОКАХ	255

Монуш Ференц: ЦИВІЛІЗАЦІЯ – ЯК ДАЛІ? ПОСЛІДОВ- НІСТЬ У ВИХОВАННІ СТАЛОСТІ В СЕРЕДНІЙ ТА ВИЩІЙ ОСВІТІ У ХХІ СТОЛІТТІ.....	265
Надь Едіт: ЗНАЧЕННЯ ТА НАСЛІДКИ ДИСТРЕСУ У РОБОТІ .	275
Надь Дьєрдь: ЕФЕКТИВНІ ЗАСОБИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗНАЇНЬ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА.....	285
Надь Мелінда – Штрелл Терезія – Сорко Ласло – Захатнянсь- ка Марія – Порачова Янка: ТОЛЕРАНТНІСТЬ ТА ВИ- ХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ФАКУЛЬТЕТУ ПІД- ГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ЯНОША ШЕЙЕ	295
Нарої Марта: РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ЧУТЛИВОСТІ МОЛОДІ.....	305
Орос Ільдико: ГАРМОНІЙНЕ ПОЄДНАННЯ ФОРМАЛЬ- НИХ І НЕФОРМАЛЬНИХ ПЕРІОДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ.....	315
Поллої Каталін: ЗАКАРПАТСЬКІ УГОРЦІ В ЛАБІРИНТІ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	321
Полої Марія: ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ В ОПЛАТІ ПРАЦІ: ВИБІР КАР'ЄРИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ	333
Павлович Юдіта: ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ РАННЬОЇ ІН- ШОМОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ ХХ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	343
Піллар Гренвілл: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВВІД- НОГО ІНТЕГРАТИВНОГО МУЛЬТИСЕНСОРНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК МОВИ	353
Шейко Анастасія: ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНО- ЗУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ.....	367
Шімон Габрієлла: ГУМАНІСТИЧНА МОДЕЛЬ МЕНТОР- СЬКОЇ ПІДТРИМКИ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКІВЦІВ	373
Силадій Іван – Маринець Надія: ОСНОВНІ МОДЕЛІ ДЕ- МОКРАТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В ПРО- ВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ	401
Сіладі Василь: ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЙ ОВОЛО- ДІННЯ ІНШОМОВНОЮ ЛЕКСИКОЮ ЯК МЕТОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	409

Сонтаг Пал Іван: ЕТИЧНІ ЦІННОСТІ КАНДИДАТІВ У ВЧИТЕЛІ	419
Ташкович Оксана: РОЛЬ ОН-ЛАЙН ГРУП У ВИКЛАДАННІ МОВИ	429
Токаї Далма: ІНДИВІДУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ	437
Терек Томаш: ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА НА ПЕДАГОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. ЯНОША ШЕЙЕ.....	447
Візавер Арпад: ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ: УДОСКОНАЛЕННЯ СПОРТИВНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	455
Зорочкіна Тетяна: СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	461
ПУБЛІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ МАГІСТРАТУРИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА» ЗАКАРПАТСЬКОГО УГОРСЬКОГО ІНСТИТУТУ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ П.....	465
Бабел Жужанна: ВТРАТА ВАГІТНОСТІ ЯК ЖИТТЄВА КРИЗОВА СИТУАЦІЯ	467
Фекете Евелін: КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДОШКІЛЬНИКА	475
Гете Клара Аннабелла: ПЕРІОДИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЇ У ЖИТТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	485
Мейсарош Рената: РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН У ПІДЛІТКІВ	493
Митро Лівія-Етелка: СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.....	503
Молнар Грабчак Єва: ГРАЙСЯ ЗІ МНОЮ! ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛЬНИХ ЛЯЛЬОК З ДІТЬМИ ТА ЇХ БАТЬКАМИ У ПЕРШОМУ КЛАСІ	515
Надь Ніколетта: ВИВЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ КОМУНІКАЦІЄЮ ТА ІНШИМИ ФОРМАМИ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС УРОКУ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	525

CONTENT

Baracsi, Ágnes: GRADUATES IN THE SHADOW OF „BLACK PEDAGOGY”	21
Berghauer-Olasz, Emőke: KINETIC SCHOOL DRAWING AS A METHOD OF REVEALING HIDDEN SOCIAL RELATIONSHIPS.....	31
Bida, Olena: TRAINING FUTURE PROFESSIONALS FOR HEALTH SAVING ACTIVITIES	41
Cséke, Katalin: THE TEACHERS’ PERCEPTIONS OF THE SITUATION OF ROMA STUDENTS.....	47
Csoóri, Zsófia: PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL PEDAGOGICAL EDUCATION IN TRANSCARPATHIA IN LATE 18 TH – THE FIRST HALF OF 20 TH CENTURY IN THE CONTEXT OF ARCHIVE SOURCES	57
Csopák, Éva: ALTRUISM DISPLAY AMONG PRESCHOOL CHILDREN.....	65
Dzsanda, Galina: CURRENT PROBLEMS OF UKRAINIAN LANGUAGE LEARNING IN ETHNIC MINORITY SCHOOLS IN THE CONTEXT OF BILINGUALISM	77
Fónai, Mihály: INCLUSION IN THE CLASSROOM AND SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS	85
Gonda, Zsuzsa: DIGITAL ADAPTATION OF TEXTS IN HUNGARIAN TEACHER TRAINING.....	93
Greba, Ildikó – Knobloch, Beáta: DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION IN UKRAINE.....	103
Hnatik, Katalin: THE POTENTIAL PITFALLS OF HUNGARIAN AS A FOREIGN LANGUAGE LEARNING	111
Hollósi, Hajnalka Zsuzsanna: PERSONALIZED DIFFERENTIATION IN PRIMARY EDUCATION AGAINST DROP-OUT.....	119
Hollósi M., Cecília: THE ROLE OF MENTALHIGENICS IN THE LIFE OF COLLEGE STUDENTS (OR WHAT CAN A PSYCHOLOGYST DO WHEN NOT TEACHING?).....	127
Horváth, Kinga: THE CHALLENGES FACING HIGHER EDUCATION IN PROFESSIONAL ORIENTATION	135

Horváth, Kinga – Tóth, Péter: FUTURE TEACHERS' VIEWS ON THE INTERACTION STYLE OF AN IDEAL PEDAGOGUE IN THE LIGHT OF AN EMPIRICAL RESEARCH.....	159
Husztí, Ilona: THE APPLICATION OF OBSERVATION AS A FOCUSED ACTIVITY IN ENGLISH TEACHER TRAINING.....	171
Juhász, Valéria: APPLICATION OF THE “SIGHT WORD” READING TEACHING METHOD IN THE READING DEVELOPMENT OF HUNGARIAN PUPILS.....	179
Kirdan, Alexander: PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS OF ECONOMIC SECTOR IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF POLAND AND UKRAINE: COMPARATIVE ANALYSIS	189
Kiss, Julianna: ASPECTS OF CURRICULAR AND EXTRACURRICULAR ART EDUCATION IN UKRAINE IN LIGHT OF EDUCATIONAL LAW	193
Koncz, Tímea: CONVENTIONAL EDUCATION OF PRESCHOOLERS WITH THE HELP OF LITERATURE	203
Kóré, Dóra – Atroschenko, Tetiana: FORMING THE PERSONALITY OF THE FUTURE PEDAGOGUE IN THE MULTICULTURAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION.....	213
Kuchai, Tetiana – Kuchai, Oleksandr: PREPARING SPECIALISTS FOR PROFESSIONAL WORK BY MEANS OF COMPUTER AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES.....	219
Kuzminskyi, Anatolij: THE ROLE OF SELF-MANAGEMENT OF SPECIALISTS IN THE SOCIONOMIC PROFESSION AS A MEANS OF RESISTANCE TO PSYCHOSOMATIC BURNOUT.....	223
Lebovics, Viktória: ON TARAS SHEVCHENKO'S «COH (DREAM)» IN A DIFFERENT WAY	233
Margitics, Marianna: THE APPLICATION OF ICT IN EDUCATION	241
Márton, Sára: TKO1114	247
Molnár, Ferenc: THE GREEK CATHOLIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF MUNKÁCS (MUKACHEVO) EPARCHY IN THE MID-19 TH CENTURY	255

Mónus, Ferenc: WHICH DIRECTION TO FOLLOW, HUMAN CIVILIZATION? – SUSTAINABILITY EDUCATION EMPHASES IN THE PUBLIC AND HIGHER EDUCATION AT THE EARLY 21 TH CENTURY	265
Nagy, Edit: THE SIGNIFICANCE AND CONSEQUENCES OF WORK-RELATED DISTRESS	275
Nagy, György: EFFECTIVE COMMUNICATION OF KNOWLEDGE IN ENVIRONMENTAL EDUCATION.....	285
Nagy, Melinda – Strédl, Terézia – Szarka, László – Zahatňanská, Mária – Poráčová, Janka: TOLERANCE AND TOLERANCE EDUCATION AT FACULTY OF EDUCATION OF J. SELYE UNIVERSITY.....	295
Nárai, Márta: THE ROLE OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN SOCIAL SENSITIZATION OF YOUNGSTERS.....	305
Orosz, Ildikó: HARMONIZING LEARNING ACTIVITY OF ADULT POPULATION	315
Pallay, Katalin: TRANSCARPATHIAN HUNGARIANS IN THE MAZE OF UKRAINIAN EDUCATION POLICY	321
Pallay, Mária: REVISITING THE GENDER WAGE GAP: GENDER AND CAREER CHOICE	333
Pávlovics, Judit: EARLY FOREIGN LANGUAGE EDUCATION CONTENT FORMATION IN UKRAINE AT THE END OF THE 20 TH AND AT THE BEGINNING OF THE 21 ST CENTURY	343
Pillar, Granville: AN EMPIRICAL INVESTIGATION INTO THE EFFECTS OF INTEGRAL MULTI-SENSORY INPUT ON LANGUAGE DEVELOPMENT: A CASE STUDY.....	353
Sheyko, Anastasiya: TECHNOLOGY OF PEDAGOGICAL PROGNOSIS IN THE ESTABLISHMENTS OF HIGHER MEDICAL EDUCATION	367
Simon, Gabriella: THE HUMANISTIC MODEL OF MENTORING OF NOVICE TEACHERS	373
Szilágyi, Iván – Marinec, Nadia: MAIN MODELS OF DEMOCRATIC EDUCATIONAL MANAGEMENT IN THE LEADING COUNTRIES OF THE WORLD	401
Szilágyi, László: LANGUAGE LEARNING STRATEGIES IN INDEPENDENT LANGUAGE LEARNING.....	409

Szontagh, Pál Iván: THE ETHICAL ATTITUDES OF TEACHER CANDIDATES	419
Taskovics, Okszána: THE ROLE OF ONLINE GROUPS IN LANGUAGE TEACHING	429
Tokai, Dalma: INDIVIDUAL DEVELOPMENT OF GIFTED YOUTH.....	437
Török, Tamás: PEDAGOGICAL PRACTICE AT THE FACULTY OF EDUCATION OF J. SELYE UNIVERSITY	447
Vizáver, Árpád: HEALTHY LIFE STYLE EDUCATION: DEVELOPING STUDENTS' ATHLETIC SKILLS.....	455
Zorochkina, Tetiana: THE SYSTEM OF PROFESSIONAL EDUCATION IN GREAT BRITAIN	461
RESEARCH PAPERS OF STUDENTS STUDYING FOR MASTER'S DEGREE IN PRIMARY EDUCATION OF FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE OF HIGHER EDUCATION.....	465
Bábel, Zsuzsanna: PREGNANCY STOP AS A LIFE CRISIS	467
Fekete, Evelin: PRESCHOOLER'S EMOTIONAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT BY MEANS OF TALES	475
Hete, Klára Annabella: MILESTONES OF SOCIALISATION AND ADAPTATION IN THE LIFE OF PRESCHOOL CHILDREN	485
Mészáros, Renáta: COMMUNITY BUILDING AMONG TEENAGERS.....	493
Mitro, Lívia Etelka: SOCIAL RELATIONSHIPS AT EARLY SCHOOL AGE	503
Molnár-Hrábcsák, Éva: PLAY WITH ME! – MAKING PUPPETS, PUPPETING FOR FIRST FORM KIDS AND THEIR PARENTS.....	515
Nagy, Nikolettta: EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN CLASSROOM COMMUNICATION AND CLASSROOM WORK ORGANISATION IN PRIMARY EDUCATION.....	525

PEDAGÓGUSHALLGATÓK NÉZETE AZ IDEÁLIS TANÁRI INTERAKCIÓS STÍLUSRÓL EGY EMPIRIKUS KUTATÁS TÜKRÉBEN

Horváth Kinga

Tóth Péter

*Selye János Egyetem, Tanárképző Kar
horvathki@uj.s.sk
tothp@uj.s.sk*

Abstract

In the 1980s, the focus of the lesson interaction research was on the relationship with teacher personality traits (Wubbels, et al. 1985). The focus is not only limited to a certain certified classroom interaction observation, but they tried to reveal those behavioural manifestations, characteristics, which express the teacher's generalized interaction behaviour in pedagogical situations. Timothy Leary's model was used to investigate the interpersonal behaviour and interaction style of teachers, this is how the MITB (Model for Interactional Teacher Behavior) was created, for which Wubbels, Creton and Hooymayers have developed a questionnaire (1985). We used 48 items of this questionnaire (Questionnaire on Teacher Interaction, QTI) in teacher training to determine how students judge the interpersonal behaviour and interaction style of an ideal teacher.

Key words: *classroom interaction, teacher interaction style, Timothy Leary's model, QTI.*

Absztrakt

Az 1980-as években a tanórai interakciókutatások középpontjába annak tanári személyiségjellemzőkkel való kapcsolatrendszere került (Wubbels, et al., 1985). A figyelem már nemcsak egy bizonyos tanórán tanúsított interakció megfigyelésére korlátozódott, hanem igyekeztek feltárni azokat a viselkedésbeli megnyilvánulásokat, jellemvonásokat, amelyek kifejezik a tanár pedagógiai szituációkban tanúsított általánosítható interakciós viselkedését. A pedagógusok interperszonális viselkedésének, interakciós stílusának vizsgálatára a Timothy Leary-féle modellt alkalmazták, így jött létre az MITB (Model for Interactional Teacher Behavior), melyhez Wubbels, Creton és Hooymayers dolgozott ki kérdőívet (1985). E kérdőív (Questionnaire on Teacher Interaction, QTI) 48 ítemes változatát alkalmaztuk pedagógusképzésben tanulók körében, annak megállapítására, miként ítélik meg a pedagógus interperszonális viselkedését, interakciós stílusát.

Kulcsszavak: *tanórai interakció, tanári interakciós stílus, Timothy Leary-féle modell, QTI.*

Problémafelvetés

Hao Quan Li és Yong Zhong Wu (2011) arra a kérdésre keresték a választ, vajon a jó egyetemi tanár személyiségi mintája teljesen különbözik-e a rosszétól? Az Eysenck-féle személyiség kérdőívet használva arra a megállapításra jutottak, hogy a jó tanár személyiségmintája nem különbözik a rossz tanárétól a dimenziók (extraverzió, neuroticizmus, rigiditás, őszinteség) egyikében sem. Nincs statisztikailag szignifikáns különbség a rossz tanár és a jó tanár személyiségi mintázatai között. Hasonló eredményhez jutottak Raufelder et al. (2016), akik megállapították, hogy a rossz tanárok tulajdonságai nincsenek ellentétben a jó tanárokéval. Az eredmények szerint a rossz tanárok esetében más részarányok mellett még hangsúlyosabbá válik

a személyiség. Itt a személyiség hibái adják a legtöbb negatív említést. A pedagógia területéről származó jellemzők a második helyre kerültek, az érzelmi elutasítás a harmadik, a szaktudással és a humorral kapcsolatos elemek jelentéktelenül kis súlyt képviselnek (Szókök 2016). A kedvezőtlen légkör, a feszült tanár-diák kapcsolat félelmet, bizonytalanságot, szorongást, stresszes állapotokat idézhet elő, sőt úgynevezett pszichoszomatikus zavarokhoz is vezethet (Csehiová 1998).

A felsoroltakból kitűnik, hogy a jó pedagógusi munka megítélésénél hatványozottan felértékelődik a pedagógus-tanuló kapcsolat, ami nem más, mint a személyek között létrejövő interperszonális kapcsolat, interakció, amelynek bizonyos stílusjegyei identifikálhatók.

Az ideális tanári interakciós stílus vizsgálata nemzetközi kitekintésben

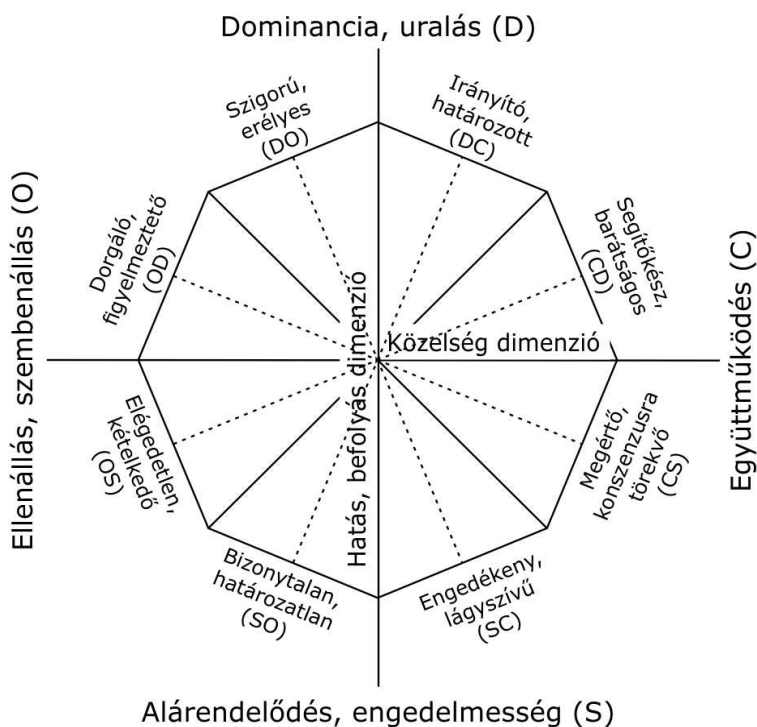
A pedagógus interakciós stílusát különböző módszerek segítségével lehet megállapítani. Egyike a QTI (Questionnaire on Teacher Interaction – Kérdőív a tanári interakcióról) mérőeszköz, amelynek elődje a Wubbels et al. (1985) által megalkotott tanári interakciós viselkedés kérdőív (Questionnaire for Interactional Teacher Behaviour, QUIT) volt. Az eredeti QUIT-kérdőív, amely a Leary által szerkesztett ICL (Interpersonal Check List – Interperszonális Ellenőrző Lista) kérdőívből indult ki (Demetrovics 2007), 77 kérdésből áll, és alapjában véve az általános iskolák felső tagozatos tanulói számára volt konstruálva. Hollandiában az eredeti, 77 ítemes kérdőívet alkalmazták (Wubbels et al. 1985), az Egyesült Államokban később a rövidített, angol nyelvre fordított 64 ítemest fejlesztették ki (Wubbels–Levy 1991). Ausztráliában a még rövidebb, 48 ítemes formáját használták (Fisher, Fraser, Creswell 1995). A kérdőívek nyolc változó, illetve négy dimenzió mentén diagnosztizálják a tanári interakciót (1. ábra). Minden változót hat állítás fejez ki, melyekre a válaszadó 5 fokú Likert-skálán 0-tól 4-ig való terjedelemben jelöli meg az általa gondolt, helyesnek tartott választ.

A QTI-mérőeszközhöz számos kutatás kapcsolódik. Vannak, amelyek a tantárgy függvényében (tantárgyhoz való viszonyulás, attitűd) vizsgálják az interperszonális viselkedést. Ausztrál középiskolákban 11. és 12. évfolyamos tanulókkal a biológia (Fisher et al. 1995) és a matematika tanórákon (Fisher–Rickard 1998) töltették ki a QTI-kérdőívet. Különösen pozitív volt a tanulók tantárgyhoz való viszonya azokban az osztályokban, ahol úgy érezték, hogy tanáraik viselkedése határozottabb, segítőkészebb, megértőbb.

Kövérová (2015) azt vizsgálta, hogy a középiskolás tanulók interperszonális viselkedésének szubjektív megítélése összefügg-e a tanulók tan-

órán átélt érzéseivel. Megállapította, hogy a tanulók negatív érzései megélésének frekvenciája összefüggésbe hozható az interperszonális viselkedés „szigorúság” dimenziójával. Minél szigorúbbaknak (dominánsabbak és elégedetlenebbek) észlelték a matematika- és szlováknyelv-tanárokat, annál gyakrabban éreztek a tanulók az órákon haragot, félelmet, szomorúságot, büntudatot vagy éppen szégyent. A tanórák pozitív átélése az interperszonális viselkedés DC és CD dimenzióival (1. ábra) van összefüggésben.

1. ábra. A QTI változói a Leary-féle modellben

Fisher et al. (1995) bemutatták azt is, hogy a QTI-kérdőív alkalmas annak a megítélésére, milyennek látják a tanárok az ideális pedagógust, illetve milyennek ítélik önmagukat, és milyennek ítélik őket a tanulók. Általában elmondható, hogy a tanárok szignifikánsan pozitívabbnak ítélik saját viselkedésüket, mint amilyenek a tanulók látják őket. Egy törökországi kutatásban (Telli et al. 2007) középiskolás tanulók tanárok interperszonális magatartásáról és a tudományhoz való hozzáállásáról alkotott nézeteit vizsgálták, arra a kérdésre keresték a választ, hogy milyen személyiségprofilokat lehetne felismerni ezeknek a tanároknak az osztálytermeiben. A korrelációs és a regressziós elemzések,

illetve a varianciaanalízis azt mutatták ki, hogy a tanulók észlelése a pedagógusok interperszonális magatartásáról szignifikánsan összefüggésbe hozható attitűdjével, és hogy különböző interperszonális profilokat lehet megkülönböztetni. A tanár-tanuló kapcsolatot a tanulók tantárgyhoz (kémia) való viszonyulása, nemük és a képességük (tehetségük) függvényében vizsgálták (Lang et al. 2005). Kimutatták, hogy a kimagasló képességű (tehetséges) lányok a kémiatanárok viselkedését a segítőkész, közvetlen, barátságos dimenzióban szignifikánsan pozitívabbra értékelték, mint az átlagos képességű fiúk. Több kutatási eredmény számol be arról, hogy a kutatásokban részt vevők neme befolyással van az adott tanár interperszonális viselkedésének megítélésére. Gavora et al. (2003) szerint a tanárnők határozottabbra, eltökéltebbre lettek minősítve és egyben kevésbé tűntek bizonytalanoknak, mint férfi kollégáik. Vašíčková (2015), aki a matematika-, szlovák nyelv és irodalom órákat tanító pedagógusok és az osztályfőnökök interakciós stílusát vizsgálta gimnáziumi 9. évfolyamos tanulók között, az előbbi eredményeket megcáfolta, mert kimutatta, hogy a férfi pedagógusokat a tanulók segítőkészebbeknek és kevésbé bizonytalanoknak látták, mint a női pedagógusokat, és elégedettebbek is voltak velük. Egyben megállapította, hogy a lányok minden jellemzőben pozitívabban értékelték a pedagógusokat, mint a fiúk.

A fentebb említett kutatások a tanítás-tanulás folyamatában számos olyan összefüggésekre mutatnak rá, illetve összefüggéseket tárhatnak fel, amelyek predestinálják, hogy a tanítási-tanulási folyamatot új elemek megvilágításában holisztikus látásmódot alkalmazva értelmezzük. Izgalmas vizsgálódási terület azért is, mert alkalmas screening (áttekintő, szűrő) módszernek bizonyul, és hozzájárul a tanár-tanuló kapcsolat azonnali visszacsatolásához, a tanári viselkedés önreflexiójához (Lukas, 2005), illetve a sokak által említett tanár-tanuló kapcsolat minőségi javulásához, vagy pedig a tanár szakmai fejlődéséhez (Fisher et al. 1995; Fischer–Rickards 1998; Kanczné 2013).

Kutatási cél, mérőeszköz, vizsgálati személyek

Pilotkutatásunk során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a *pedagógus-hallgatók miként vélekednek az ideális tanári interakciós stílusról.*

Az interakciót kommunikációelméleti, pszichológiai és szociológiai szempontból is a társas érintkezés nélkülözhetetlen elemének, megnyilvánulási formájának tekintjük. Az oktatás nézőpontjából vizsgálva a kérdést megállapíthatjuk, hogy a tanulás-tanítás folyamata személyek közötti interakciós láncolat. Az osztályteremben az interakciók többsége

a tanár és a tanuló(k) között zajlik (tanárközpontú oktatás), ugyanakkor komoly jelentőséggel kell, hogy bírjon a tanulók közötti kölcsönhatás is (tanulóközpontú oktatás). Az interakció iskolai megvalósításának eszköze a tantermi kommunikáció, mind verbális, mind pedig nonverbális dimenzióban.

A QTI-mérőeszköz a tanár-tanuló interakció komplex vizsgálatára helyezi a hangsúlyt, méghozzá három értékelési dimenzióban:

- az ideális tanári interakció megítélése,
- a tanulók véleményformálása az adott tanár interakciójáról,
- az adott tanár megítélése saját interakciójáról.

Kutatásunk során mi az első vizsgálati dimenziót állítottuk a középpontba, melyhez a Fisher et al. (1995) által közölt mérőeszköz magyar változatát alkalmaztuk. Az adaptálás során különös gondot fordítottunk a kérdőív két szakember általi oda- és visszafordítására, többszöri kipróbálására, kritikus felülvizsgálatára.

Kiemelt kérdésként kezeltük a mérőeszköz megbízhatóságát. Ezzel már Fishernek et al. is szembesülnie kellett az 1990-es évek elején. A Wubbels et al. (1991) által Hollandiában és a Wubbels és Leary (1991; 1993) által az Egyesült Államokban alkalmazott 77 ítemes kérdőív megbízhatóságát vetették össze a saját, Ausztráliában alkalmazott 48 ítemes változatukéval (Fishere et al. 1995). Az egyes dimenziókban megállapított Cronbach-alfa értékek két esetben, a Szigorú, erélyes (DO) változó és ennek ellentéténel, az Engedékeny, lágyszívű (SC) változónál adódott 0,7-nél kevesebbre. E két esetben a megbízhatóság 0,63-ra, illetve 0,66-ra adódott. Az idézett három kutatás közül az első és a második a tanulók tanári interakciójának megítélésére és a tanári önértékelésre, míg a harmadik csak a tanulók közötti kutatásra irányult. Az elmondható még, hogy az ausztráliai kutatás megbízhatósága egy kivételtől eltekintve kisebbre adódott, mint az első kettő, de meghaladja a 0,7-es értéket. A holland kutatásban 1105 tanuló és 66 tanár, az amerikaiban 1606 tanuló és 66 tanár, míg az ausztráliai-ban 489 tanuló vett részt. A harmadik dimenzióban a fenti kutatások nem ismertetnek adatokat.

A Cronbach-alfa reliabilitás mutató kiválóan alkalmas az egyes változókat alkotó itemek belső konzisztenciájának vizsgálatára, ugyanis az összes tesztfelezéssel (Split-half) kapott inter-item korrelációs együttható számtani átlagaként kerül meghatározásra.

A szakirodalom kérdőíves kutatásoknál a 0,5-ös (Horváth 1997), illetve a 0,7-es (Takács–Kárász 2014) értéket tekinti megbízhatósági, vagy

stabilitási alsó határértéknek. A 0,9 feletti Cronbach-alfa már nagyon magas értéknek tekinthető, ami azt jelzi, hogy a változóhoz tartozó értékek redundánsak, azaz többször kérdeztünk rá azonos jelenségre. Kutatásunk során mi a 0,6 és 0,9 közötti tartományt tekintettük a reliabilitás szempontjából elfogadható értékeknek.

Fontos megjegyezni, hogy a megbízhatóságra három tényező bír komoly befolyásoló hatással, a mérési populáció homogenitása, az itemek száma, illetve skálája. A mi esetünkben a populáció pedagógusképzésben résztvevő elsőéves hallgatók voltak, ötfokozatú Likert-skálát alkalmaztunk, s az egy változóhoz tartozó itemek száma valamennyi változó esetében 6 volt.

Esetünkben a Cronbach-alfa reliabilitás mutatókat az 1. táblázatban szerepeltettük, megadtuk azokat az itemeket is, amelyek lefelé torzítják a megbízhatóságot, s elhagyásukkal javulna a megbízhatóság. A táblázatban egymás alatt adtuk meg azokat a változókat, amik a Leary-modellben egymással szemben szerepelnek (1. ábra).

1. táblázat. Saját QTI-mérőeszközünk megbízhatóság-mutatói

QTI-változó	Ausztrál adatok	Saját adatok	Kritikus item (korrigált Cronbach-alfa érték)
DC	0,83	0,738	–
SO	0,77	0,770	–
CS	0,78	0,742	–
OD	0,71	0,680	12 (0,755)
CD	0,82	0,815	–
OS	0,75	0,699	27 (0,710)
DO	0,63	0,822	–
SC	0,66	0,750	–

Megjegyzés: Az ausztrál adatok a tanulóknak az adott tanár interakciójának, míg a saját adatok az ideális tanári interakció megítélése alapján születtek.

A két item az alábbiak szerint került átfogalmazásra:

12. Gyorsan kijavítja a tanulókat, ha eltévesztenek valamit. Helyette: Túl gyorsan kijavítja a tanulókat, ha azok eltévesztenek valamit.

27. Azt hiszi, hogy a tanulók csalnak (pl. puskáznak, súgnak). Helyette: Eleve abból indul ki, hogy a tanulók csalnak.

Ezekén kívül az OS-változó vonatkozásában még a 35. item szövegét is változtattuk, mert kismértékben ugyan, de az is javítja a megbízhatóságot.

35. Megszidja, „leteremti” a tanulókat. Helyette: Túl sokszor megszidja, „leteremti” a tanulókat.

E három itemmel korrigált mérőeszközt kívánjuk alkalmazni a jövőben.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a QTI 48 itemes magyar nyelvű mérőeszköze megbízhatóan képes megállapítani pedagógushallgatóknak az ideális tanári interakciókról alkotott nézetét.

A pilotkutatásban a Selye János Egyetem 72 óvópedagógus, illetve 11 pedagógia és köznevelés szakos elsőéves hallgatója vett részt, akiknek véleményalkotásában nyilvánvalóan eddigi közoktatási tapasztalatuk játszik közre. A hallgatók átlagéletkora 21,45 év volt, 4,937 év szórás mellett. A legtöbb hallgató 20 (30 fő), illetve 19 (22 fő) éves volt. A vizsgálatban részt vevők között 74 nő (89,16%) és 9 férfi volt. 45,78%-uk (38 fő) él városban, míg 54,22%-uk (45 fő) községben. 31 fő (37,35%) gimnáziumban, míg 52 fő (62,45%) szakközépiszkolában érettségizett. 43 fő (51,81%) Szlovákiában, míg 40 (48,19%) Magyarországon tett érettségi vizsgát. 10,84%-a (9 fő) édesapjának, míg 13,25%-a (11 fő) édesanyjának van mindössze felsőfokú végzettsége.

Eredmények

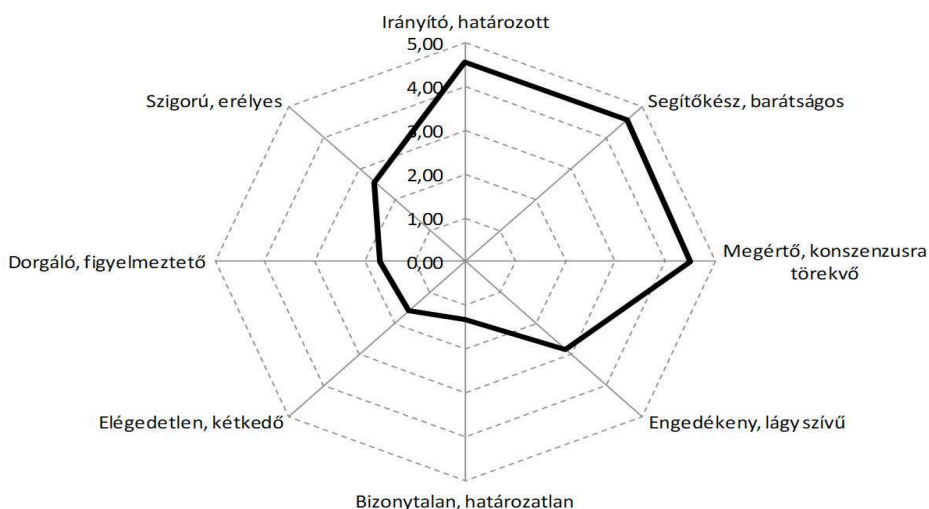
A kutatási eredmények kiértékelésének első fázisában az egyváltozós statisztikai adatokat határoztuk meg (2. táblázat), az átlagokat a 2. ábrán grafikusán is megadtuk. Az eredmények alapján megállapítható, hogy pedagógushallgatók véleménye szerint az ideális tanári interakciókat az irányító, határozott, a segítőkész, barátságos és a megértő, konszenzusra törekvő attitűd magas értéke, míg a bizonytalan, határozatlan, az elégedetlen, kételkedő és a dorgáló, figyelmeztető attitűd alacsony értéke jellemzi. Egyedül a szigorúság–engedékenység dimenzióban beszélhetünk megoszló vélekedésről az ideális tanári interakciót illetően. Nem véletlen, hogy e két változó esetében adódik normáleloszlás.

2. táblázat. Saját QTI-mérőeszköz megbízhatóság-mutatói

QTI-változó	Átlag	95%-os konfidencia intervallum	Szórás	Normalitás
DC	4,5602	4,4745 4,6460	0,39267	–
SO	1,3153	1,2082 1,4223	0,49043	–
CS	4,5000	4,4132 4,5868	0,39731	–
OD	1,6928	1,5947 1,7908	0,44894	–
CD	4,5663	4,4766 4,6559	0,41068	–
OS	1,5944	1,4956 1,6932	0,45248	–
DO	2,5522	2,4023 2,7021	0,68666	+
SC	2,8434	2,7085 2,9783	0,61780	+

Az egyes QTI-változókat megvizsgáltuk a következő háttérváltozók vonatkozásában is: szak (hv1), nem (hv2), lakhely (hv3), iskola típusa (hv4), illetve ország (hv5), ahol érettségizett, apa (hv6), illetve anyja (hv7) legmagasabb iskolai végzettsége. A DC-, az SO-, a CS-, az OD-, a CD- és az OS-változók esetében a Mann–Whitney-, illetve a Kruskal–Wallis-próbát, míg a DO- és az SC-változóknál az ANOVA-vizsgálatot alkalmaztuk.

2. ábra. A QTI-változók átlageredményei

A hv1 (óvodapedagógus, pedagógia és köznevelés) esetében csak a bizonytalanság, határozatlanság vonatkozásában találtunk szignifikáns közeli különbséget (Mann–Whitney $U=263,500$; $p=0,064$). A hv2 (férfi, nő) vonatkozásában a dorgáló, figyelmeztető változó esetében találtunk közel szignifikáns eltérést (Mann–Whitney $U= 204,500$; $p=0,056$). A hv3 (város, község) esetén a segítőkész, barátságos változó esetén találtunk szignifikáns eltérést (Mann–Whitney $U= 582,500$; $p=0,012$). A hv4 (gimnázium, szakközépiskola) vonatkozásában nem találtunk szignifikáns eltérést egyik változó esetében sem. A hv5 (Szlovákia, Magyarország) esetén az irányító, határozott (Mann–Whitney $U= 669,000$; $p= 0,077$) és a dorgáló, figyelmeztető (Mann–Whitney $U= 672,500$; $p= 0,083$) változók esetében találtunk szignifikánshoz közeli eltérést. A hv6 és a hv7 (nincs érettségije, van érettségije, felsőfokú végzettsége van) háttérváltozóknál egyedül az anya legmagasabb iskolai végzettsége (nincs érettségije – van érettségije) dimenziókban a dorgáló, figyelmeztető változó esetében találtunk szignifikáns közeli eltérést (Mann–Whitney $U= 461,500$; $p= 0,070$).

A DO- és SC-változók háttérváltozók szerinti összevetéséhez az ANOVA-vizsgálatot használtuk. Szinte valamennyi esetben teljesülnek az ANOVA-vizsgálat elvégzésének előfeltételei. Ugyanakkor egyik háttérváltozó esetében sem találtunk szignifikáns különbséget a szigorúság, erélyesség, illetve az engedékenység, lágyszívűség esetében.

A változókön belüli inter-ítem korrelációk kérdéskörét a megbízhatóság kapcsán már érintettük. Most vizsgáljuk meg a változók közötti korrelációs kapcsolatrendszer (3. táblázat).

3. táblázat. A QTI-változók Spearman szerinti korrelációs kapcsolatrendszere

	DC	SO	CS	OD	CD	OS	DO	SC
DC		-,347**	,589**		,358**		,258*	
SO			-,236*	,490**		,512**		,439**
CS					,546**	-,269*		
OD						,342**		
CD								,381**
OS							,353**	
DO								-,264*
SC								

Megjegyzés: ** p= 0,01; * p=0,05

Általánosságban elmondható, hogy az 1. ábra alapján szomszéd QTI-változók között közepes pozitív korrelációs kapcsolat mutatható ki. Egyedül az OD-DO és az CS-SC vonatkozásában nem találtunk szignifikáns kapcsolatot. Ugyanez mondható el a második szomszédok vonatkozásában is. Ezeket túl viszont már nem mutatható ki szignifikáns kapcsolat. Mindezek alapján megállapítható, hogy az egyes változók jól differenciálnak, az interakció nem ugyanazon komponensét méri.

Következtetések, a további kutatás irányai

Az osztálytermi interakciók kutatása gazdag szakirodalmi háttérrel rendelkezik. Jelen tanulmányunkban a Leary-féle interperszonális személyiségtipológiára épített QTI-kérdőív magyar nyelvű változatának kidolgozása és első kipróbálása során kapott eredményeinket ismertettük. Kutatásunkban a Selye János Egyetem 83 első évfolyamos pedagógushallgatója vett részt. A magyar nyelvre adaptált kérdőív megbízhatósága eléri, illetve bizonyos esetekben meg is haladja a forrásként alkalmazott ausztrál 48 ítemes verzióét.

A kísérleti személyeknek az ideális tanári interakcióról kellett véleményt formálniuk. A kapott eredmények alapján egy olyan attitűd rajzolódik ki előttünk, amelynek domináns jellemzői a segítőkészség, a határozottság, a barátságosság, a konszenzusra törekvés, a megértés. Egyedül

a szigorúság, erélyesség kontra engedékenység, lágyszívűség vonatkozásában tér el a hallgatók megítélése az ideális tanári interakció vonatkozásában. A független minták átlagainak összevetése csak néhány változó esetében jelzett szignifikáns különbséget a bemutatott háttérváltozók esetében. A nyolc QTI-változó korrelatív kapcsolatrendszere elfogadhatónak mondható.

A közeljövőben a tapasztalatok alapján pontosítani kívánjuk a kérdőívet, majd négy határon túli, magyar tanítási nyelvű felsőoktatási intézmény pedagógusképzésében tanuló hallgatók körében kívánunk kutatást végezni. Másrészt pedig középiskolás tanulók véleményére vagyunk kíváncsiak az őket tanító tanárok interakciójáról, és ezt kívánjuk összevetni az adott tanár megítélésével a saját interakciójáról.

Hivatkozott irodalom

- Csehiová, A. (1998): Význam jednotlivých hudobných a hudobno-interpretáčnych činností a relaxačných cvičení u detí pubertálneho veku a u adolescentov. In. *Musica viva in Schola XIV*. Masarykova univerzita, Brno, 1998, 48–56. ISBN 80-210-1918-2
- Demetrovics Zs. (2007): *Drog, család, személyiség. Különböző típusú drogok használatának személyiségpszichológiai és családi háttere*. Budapest. Nemzeti Drogmegelőzési Intézet.
- Fisher, D.–Fraser, B.–Creswell, J. (1995): Using the "Questionnaire on Teacher Interaction" in the Professional Development of Teachers. *Australian Journal of Teacher Education*, 20(1). Elérhető: <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.1995v20n1>. Letöltve. 2018. 08. 02.
- Fisher, D.–Rickards, T. (1998): Associations between Teacher-Student Interpersonal Behaviour and Student Attitude to Mathematics. *Mathematics Education Research Journal*. 1998, Vol. 10, No.1, 3–15
- Hao Quan Li–Yong Zhong Wu. (2011): Comparative Study ont the Personality Patterns of „Good Teacher” and „Bad Teacher” as Perceived by College Students. In. *Advanced Materials Research*, Vols. 271–273, pp. 760–763.
- Horváth Gy. (1997): *A modern tesztmodellek alkalmazása*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kanczné N. K. (2013): Az egész napos iskolai foglalkoztatás pedagógiai hasznosságának vizsgálata a pedagógusok véleményének tükrében Komárom-Esztergom, Fejér, Veszprém, Zala és Tolna megye általános iskoláiban, *Gyermeknevelés online-folyóirat*, 2013. február 15.
- Kövérová, M. (2015): Percepcia interakčného štýlu učiteľa a subjektívna pohoda študentov. *Psychologie a její kontexty* 6 (1), 2015, 33–48.
- Lang, Q., Ch.–Wong, A. F. L.–Fraser, B. J. (2005): Teacher-Student Interaction and Gifted Students' Attitudes Toward Chemistry in Laboratory Classrooms in Singapore. *Journal of Classroom Interaction*, Copyright © 2005, Vol. 40.1, pp. 18–28.

- Lukas, J. (2005): Zkušenosti se zjišťováním interakčních stylu učitelu na 2. stupni ZŠ. In: Mareš, J.–Svatoš, T. *Novinky v pedagogické a školní psychologii*. Hradec Králové, ESF, IPPP ČR a SR, 2005. 29–43. Elérhető: http://www.jlukas.cz/doc/pedagogicka/zkusenosti_se_zjistovanim_interakcnich_stylu.pdf. Letöltve: 2018. 06. 30.
- Raufelder, D.–Nitsche, L.–Breitmeyer, S.–Kessler, S.–Herrmann, E.–Regner, N. (2016): Students' perception of "good" and "bad" teachers—Results of a qualitative thematic analysis with German adolescents. In: *International Journal of Educational Research* [0883-0355]. 2016, vol. 75. pp. 31–44.
- Szőköli I. (2016): *Educational evaluation in contemporary schools*. Szeged: Belvedere Meridionale.
- Takács Sz.–Kárász, J. (2014): Egy egyszerű, újfajta kereszt-validálási eljárás bemutatása. *Psychologia Hungarica*, 2(1). pp. 65–77.
- Telli, S. – den Brok, P. – Cakiroglu, J. (2007): Teacher-student Interpersonal Behavior in Secondary Science Classes in Turkey. *Journal of Classroom Interaction* Vol. 42.2 2007–2008. ISSN 0749-4025- 41(2). pp. 31–40.
- Vašíčková, S. (2015): *Správa z merania interakčného štýlu učiteľa. Výskum sprievodných aspektov vzdelávania*. Bratislava: NÚCEM. Elérhető: <http://www.nucem.sk>
- Wubbels, Th.–Créton, H. A.–Hooymayers, H. P. (1985): *Discipline problems of beginning teachers, interactional teacher behavior mapped out. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago, IL*. Elérhető: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED260040.pdf>. Letöltve: 2018. 08. 01.
- Wubbels, Th.–Brekemans, M.–Hooymayers, H. P. (1991): Interpersonal teacher behavior in the classroom. In: Fraser, B. J. – Walberg, H. J. (Eds.): *Educational environments: Evaluation, antecedents and consequences*. Oxford, Pergamon Press, pp. 141–160.
- Wubbels, Th.–Levy, J. (1991): A comparison of interpersonal behaviour of Dutch and American teachers. *International Journal of Intercultural Relations*, 15, pp. 1–18.
- Wubbels, Th.–Levy, J. (1993): *Do you know what you look like: Interpersonal relationships in education*. London, Falmer Press.

Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти. Збірник наукових робіт Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», Берегове, 28–29 березня 2019 року / Редактори: Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк, Єва Гуттерер та Каталін Поллої – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. – 540 с.

ISBN 978-617-7692-33-0

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики XXI століття у сфері середньої та вищої освіти Східної та Центральної Європи в процесі реформування освіти», яка відбулася 28–29 березня 2019 року в м. Берегове. Організатор конференції – кафедра педагогіки та психології Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ.

УДК: 061.3(477.87)

К– 93

Наукове видання

ВИКЛИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ У СФЕРІ СЕРЕДНЬОЇ
ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ СХІДНОЇ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЇ
ЄВРОПИ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 28–29 березня 2019 року

Збірник наукових робіт

2019 р.

Редактори:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Ілона Гаврилюк,
Сва Гуттерер та Каталін Поллої*

Коректура:

Ільдико Гріца-Варцаба, Маріанна Леврінци, Олександр Кордонець

Верстка:

Вікторія Товтін, Олександр Добош

Обкладинка:

Олександр Добош

На обкладинці: студенти спеціальностей «початкова освіта» та «дошкільне виховання» кафедри педагогії та психології. Фото зроблені Євою Чопак та Маргаритою Ешпан на кафедральних заходах.

Відповідальні за випуск:

Ільдико Орос, Олександр Добош

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36, e-mail: print@rik.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 11.03.2019

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 43,5. Формат 70x100/16.

Замовл. №637. Тираж 300.